

MUSEO ETNOLÓGICO DE NONASPE / MUSEU ETNOLÒGIC DE NONASP

"Lo museu parla"

El patrimonio cultural lingüístico aragonés en el Bajo Aragón-Caspe. Memoria oral, año 2016

El patrimoni cultural lingüístic aragonés en el Baix Aragó-Casp. Memòria oral, any 2016

Organiza: Amics de Nonasp

Colabora: Gobierno de Aragón e Institut Ramon Muntaner

ENTREVISTA A JUAN MANUEL LLOP ALBIAC (Lo boter)

DATA I LLOC DE NAIXEMENT: Nonasp, 1927- Saragossa, 2015

DATA I LLOC DE L'ENTREVISTA: 23/08/2014, a casa de l'informant a Nonasp

Assisteix també la dona i la seua filla: Merxe Llop (anomenarem P2)

ENTREVISTADORA: Pepa Nogués

DURADA TOTAL: 13'28''

SUPPORT: VÍDEO

FORMAT: MP4

...

0'27''

R:...Vaig complir los 6 anys i al col·legi. Vaig anar al cole per la guerra. Vam estar 3 anys sense mestre. Quan van vindre los nacionals mos van enviar un mestre provisional i quan estàvem en l'altra zona canviaven cada setmana, un disberote.

I después ja vaig començar a treballar, als 14 anys. I vaig anar al Rull que era el que hi havie, hi havie 2 ó 3 ferrers però tirant a la fusta...

P: I per què ho va triar? Perquè li agradave més?

R: Jo no en tenie ni idea però me van insistir d'estudi. Jo vaig entrar que dels meus germans no treballae ningú: lo gran se dedicave al comerç i treballae en un comerç de Reus. Después hi venien dos noies i jo el quart i lo que venie darrere de mi se va quedar a la botiga.

P: I no treballaven terres vostès de la família, de pagesos?

R: La meua família tenien moltes terres però eren molts fills, 7 fills.

P: I quin fill se va ocupar de les terres?

R: Los meus germans com teníem poques terres no treballaven ningú (a les terres), s'hi dedicaven més a una botiga que teníem. L'únic que les vaig treballar vaig ser jo.

P: V ostè treballava les terres també?

R: Sí.

P: De fuster i les terres. Les de vostè i les de la seua terra.

P2: Conta lo de Reus que vas anar a deprendre de fuster.

[SOBRE L'APRENTAGE DE BOTER]

Des de primer que em vaig fer a la idea d'adeprendre de fuster la idea era crear el meu taller. I después en aquells temps, i ara més, se fee molt vi i tota marca i no n'hi havie cap boter que arreglés les bótes i vaig pensar d'anar a Reus a deprendre de boter.

P: Quants anys tenia quan va anar a Reus?

R: uns 22 (...) Ja festejàvem. (...) Vaig anar a Reus i ne vaig deprendre en 6 mesos.

P: I com se va enterar de Reus?

R: La meua mare i el pare ere del comerç de Reus perquè tenie molts bons amics allí. I quan vaig arribar ma mare em buscava faena i s'estranyaven tots de que anare a deprendre en compte d'anar a treballar). Ere l'any 49.

P: Vostè a canvi de deprendre que fee? Li pagave algo a aquell senyor o treballave debades?

R: Treballave a fer la jornada allí.

P: I treballave a Reus, estave tota la setmana a Reus?

R: Sí, tota la setmana. Cada mes pujava una setmana aquí (a Nonasp) i anava al taller on treballava i guanyava quartos pa pagar-me el resto del mes allí (a Reus).

P: I allí al taller vostè a canvi d'ajudar-los, li ensenyaven?

R: No vaig obrir el taller hasta que jo no sabia l'ofici de boter.

P: Quan de temps va estar a Reus aprenent l'ofici?

R: 6 mesos.

P: I quan va tornar al poble ja va obrir el taller o encara va passar més temps?

R: Vaig obrir jo perquè no hi havie ningú que sapigués arreglar botes.

P: Quin any se va casar vostè?

R: L'any 56.

P: I ja tenia el taller?

R: Sí. Lo 52 (lo va obrir)

P: I el primer taller on lo tenie?

R: A casa dels meus iaïos.

P: El primer taller feie de boter i fuster? Quins serveis feie vostè?

R: Lo que venie. Lo que treballave la gent: agricultura, pobra; la poqueta indústria que hi havie pues eres el ferrer, vivie gent com jo...

P: Quan vostè monta el taller, quants hi havien?

R: N'hi havien 2 més.

P: Molt valent vostè. Feie bucois al taller? Quins tipus de bucois feia?

R: De totes classes. Petits i grans. Lo que més vaig fer de reparació perquè n'hi havie molts fets i feia molts anys que hi no hi havie un boter. (...)

P: I les reparacions en què consistien?

R: De les dogues que es feien lo carretell, n'hi havia moltes de trencades i jo fonc alguna també trencada i reparava. (...)

P: La fusta la comprave ja preparada?

R: Al mateix que vaig adeprendre vaig acordar la fusta per la reparació.

P: Quina fusta ere?

R: Normalment fusta de castanyer.

P: Ara hi ha molts de roure.

R: I se doblae. Atàem per a fer el vol i a la part de baix queda oberta i al doblar-ho quan està tot complet se fa foc dintre del carretell pa que s'avento i es puga doblar. I en un martell de ferro passaven l'aro.

P2: Conta-li com féieu el carretell gran.

R: Lo més corrent ere 60 litros però de 60 passae a 100 i 200 i litros.

P: I tots tenien lo mateix nom? Se dien tots carretells? O bucois?

R: Carretell és quan era petita, però quan era més gran bucoi.

P: De quants litros lo bucoi?

R: De 100 i 200 litros lo bucoi.

[21:15']

[ELS NOMS DELS FERRAMENTS]

Unes aixaes curvades per a donar-li la forma. I després se montae.

Barrena, per a fer los forats d'entrada del vi, lo rader.

Per a fer la corba a la circumferència, als cercols: ratllador.

Dogues: peces de fusta.

Sirga: màquina

Refilador (escarpe), porte corba, fustes per a fer portadores.

[parla de quan jugava a futbol]

P: Se'n recorda quan va fer l'últim bucoi?

R: Jo reparava, més que fer-ne. Anave baixant i me vaig anar dedicant a fuster.

P: I vostè feia de fuster o d'ebanista?

R: Tot (m'ensenya els mobles que té a casa que ha fet ell).

P: Així vostè va aprendre al taller de l'Àngel que allí també va aprendre l'Emílio Gimeno i Gonzalo?

R: Sí. Gonzalo quan vaic sortir jo d'aprenent va entrar ell. (...) L'Emílio Gimeno ere parent d'ell i ere l'hereu de l'Àngel Albiac que ere lo fundador (del taller de fusteria) i este Emílio és cunyat meu. (es va casar en una germana)

P: En la germana gran de vostè, la Carme?

R: Sí.

P: I tornant al tema dels bucois. Se'n recorda d'algun preu?

R: Lo més normal ere de 40 litros hasta 100 i 120 litros. (...) Tenia el costum d'apuntar-ho tot, però no parava cuenta si estava més rato o menos. Lo de 40 litros ere el més petit i tenia 30 peces.

(...) N'hi havie un senyor que tenie a Ascó una finca grandiosa i arribae cada dilluns i marxae cada dissabte a Reus i tenia unes tines molt grans, de 3 metros. Diuen que eren unes tines que venien per al Vaticano. L'amo de la finca li dien Artemio. Era un raïm especial.

P: I a vostè li va tocar reparar les tines?

R: Sí.

[RECITA UNA POESIA ESCRITA PER ELL MATEIX]

Som del poble de Nonasp,

lo poble més ben parit de tots los que hi ha al voltant.

D'això podem presumir.
Este fama que porta'm,
des de sempre l'ham tingut
perquè els que vénen aquí,
se'n van millor que han vingut.

Quan arriben forasters,
si vénen 40.000
aquí no els faltará de res:
menjar, dormir i ser ben servits.

Però, si se foten xulos
los ensenya'm lo camí
per a què vaiguen marxant.

A estos no els volem aquí.

I esta fama que tenim
des de sempre l'ham tingut.

Sempre estariem cridant:
Viva Nonasp, viva Nonasp.

P: I feen teatro en el grupo que estave sa germana Filomena?

R: Sí. (...) Ella piano i jo me vaig quedar en la guitarra. Tots se pegaen perquè els ensenyà's a tocar la guitarra, però pocs acabaen.

P2: Té un llibre d'edició artesanal amb les memòries. I està molt ben escrit, escriu molt bé. Sobretot les vivències, de quan van matar el seu pare. Està molt bé. Se sap la llista de tots els mossen que han vingut al poble i la seua vida, 35 mossen. De tot ha fet llista.

R: Ara com tinc temps i bona memòria me dedico a escriure.

P2: Ho escriu ell directament a l'ordinador. Li vam ensenyar com guardar els arxius i això.

R: Recordo que estàem a l'hivern a la vora del foc i els meus iaies mos explicaen dites i jo algunes coses les he conservat. Me'n recordo de lo d'antes que de lo d'ara no.

P: Això sol passar!

P2: L'altre estava enfadada en l'ordinador: És que és vell-. I ell diu: -Pues de vell no se passe!-. I cada cosa que dic diu una frase que jo no la conec.

R: Féiem teatro, obres bones com: "En Flandes se ha puesto el sol" i "Madre Alegría". Moltes. I la meua dona des de que érem novios també fee paper.

P: La seua dona com se diu?

R: Mercedes (...parla de les seues netes)